

Ustalenie podstaw krajowego programu gospodarczego
(i wytyczne kierunku nauczania o podstawach ekonomii) według
"Polsko-Amerykańskiej Szkoły Myśli Ekonomicznej"

Podstawowe zjawiska i prawa występujące w ekonomii są wynikiem i funkcją działalności człowieka, motywowanej zgodnymi z jego naturą dążeniami. Zrozumienie charakterystycznych naturalnych cech człowieka wyznaczających ową działalność pozwala na zrozumienie podstawowych praw naturalnych ekonomii. Stosowanie się do tych praw naturalnego porządku rzeczy przez władze i obywateli i bezpieczeństwo swobodnego działania wspomnianych praw jest warunkiem dobrej gospodarki i materialnej pomyślności, a wchodzenie z nimi w konflikt przyczynia się do biedy i ludzkiej niedoli. W szczególności, należy wziąć pod uwagę i pamiętać, że:

I) Człowiek, stworzony na obraz i podobieństwo Stwórcy, jest istotą twórczą, która, zgodnie z naturalnym porządkiem rzeczy, oddaje się pracy i innej działalności. Olbrzymia część tej aktywności posiada charakter gospodarczy, będąc skierowaną ku utrzymaniu i polepszaniu warunków bytowych poprzez wytwarzanie różnych dóbr. Dobra te tworzą bogactwo. Im więcej jest ich wytwarzanych, tym większy dobrobyt i tym mniej biedy. Stwarzanie przez władze i innych ludzi antybodźców i wszystkiego co zniechęca, ogranicza i utrudnia obywatelom produktywną pracę, mierzoną wartością wytwarzanych dóbr, znajduje się w kolizji z wyżej wymienionym naturalnym porządkiem rzeczy, jest niemoralne i szkodzi gospodarce i dobru ogółu, przyczyniając się do powstawania bezrobocia i nędzy.

II) Człowiek jest istotą społeczną. Jego stosunek do innych ludzi, przejawia się, między innymi, we wzajemnej międzyludzkiej wymianie dóbr ku obopólnej korzyści stron biorących udział w wymianie. Dobrami tymi mogą być towary, ludzka myśl, praca, pieniądze, itd. Gdy strony wymieniające zyskują na wymianie, suma wartości dóbr po wymianie staje się wyższą niż przed nią. Wiedzie to do powiększania bogactwa, a na dalszą metę - do podziału pracy i specjalizacji. To z kolei prowadzi do większej produktywności pracy i do pogłębiania procesu bogacenia się ludzi. Wymiana dóbr między nimi istnieje od zarania ludzkości i występuje na całym świecie. Leży ona w naturze człowieka i w naturalnym porządku rzeczy. Stwarzanie przez państwo warunków hamujących tę wymianę, taką jak handel wewnątrz krajowy i międzynarodowy, a więc będących w konflikcie z powyższym porządkiem rzeczy, jest niemoralne i gospodarczo szkodliwe, oraz stanowi dla ogółu obywateli barierę na drodze do dobrobytu.

III) Człowiek jest istotą (na ogół) rozumną. Ze względu na naturalną ograniczoność dostępności do zasobów i środków potrzebnych do polepszania bytu, człowiek dąży do oszczędnego rozporządzania tym co posiada. Stąd, np., stara się kupować jak najtaniej, a sprzedawać jak najdrożej. Odzwierciedleniem tego jest prawo podaży i popytu. Wchodzenie w konflikt z tym prawem, np., poprzez regulacje i narzucanie przez władze jakichś cen lub wynagrodzeń, maksymalnych czy minimalnych, prowadzi do zmniejszenia produkcji dóbr dotkniętych regulacją i do zwiększania bezrobocia oraz ludzkiej niedoli.

IV) Człowiek nie chce być okradany. Kiedykolwiek jest on pozbawiany owoców swej pracy i osiągnięć, traci on ochotę do pracy i wysiłków. Jego energia twórcza i produktywność się obniża, lub zanika. Niestety, gdy państwo jest wadliwie zorganizowane i nieuczciwe,

obywatel często bywa przez nie w najrozmaitszy sposób okradany. Oczywiście, bywa on również ofiarą różnych przestępców. Jednak skala strat ponoszonych przez ogół w tym drugim wypadku jest przeważnie tylko niewielkim ułamkiem tego, co zabierają mu władze. Niżej podpisany autor twierdzi, że najważniejszym imperatywem ekonomicznym jest przykazanie "Nie kradnij!" w szerokim jego pojęciu. Przy głębszej analizie, okazuje się bowiem, że wchodzenie w konflikt z wolnym działaniem któregokolwiek z wyżej podanych praw naturalnego porządku rzeczy, szczególnie drogą narzucania, przez ustawodawców i władze, praw i przepisów stanowionych, sprzecznych z istotą lub "duchem" owych praw, tworzy przeszkody powodujące zakłócenia ich działania, hamuje rozwój gospodarczy i jest przyczyną występowania różnych problemów gospodarczych ze szkodą dla ludzi. Wszystko to jest właśnie przejawem nie stosowania się do powyższego imperatywu.

V) Tworzenie warunków, szczególnie przez władze, zapewniających bezpieczeństwo obywateli i ich mienia uczciwie nabytego (a więc nie drogą przemocy, oszustwa czy kradzieży) i bezpieczeństwo swobodnego działania wyżej wspomnianych praw naturalnych w gospodarce, wyraźnie sprzyja powstawaniu dobrobytu. Nawiasem powiedziawszy, zapewnianie bezpieczeństwa życia i mienia obywateli powinno być głównym zadaniem i troską państwa. Człowiek dąży do wolności dla swych działań i bezpieczeństwa dla siebie, swych bliskich i swego stanu posiadania. Gdy wie, że jest czegoś właścicielem i to jego mienie jest zabezpieczone przed agresją i roszczeniami innych ludzi, wtedy, czując się bezpieczniej, lepiej tym mieniem gospodarzy. Im owe zabezpieczenie przed innymi jest solidniejsze, tym większy ma to wpływ na ludzką gospodarność. Znakomity ekonomista peruwiański, Hernando de Soto, w swej książce "Tajemnica kapitału - dlaczego kapitalizm triumfuje na Zachodzie a nie gdzie indziej"* przypomina, że w odniesieniu zarówno do ziemi i innych nieruchomości, jak i do przedsiębiorstw, jako środków produkcji, człowiek najkorzystniej nimi zarządza gdy ma do nich legalny i jasny tytuł własności, którego, z zasady, nikt wówczas nie ma podstaw kwestionować. Stąd dla rozwoju ekonomii bardzo istotne jest, aby własność i solidne tytuły do tej własności, ściśle określające jej zakres i granice, czyli świadczące o tym co do kogo należy, były jak najbardziej upowszechnione. Rewelacją na skalę światową tej książki jest jednak wykazanie przez jej autora, że jedna z głównych przyczyn powstania bogactwa krajów Zachodu wynika z wytworzenia się w nich sprawnie działającego systemu sformalizowanych i solidnych tytułów własności do ziemi i przedsiębiorstw. System taki jest podstawą uruchamiania zamrożonego w tej własności kapitału. Urzędowe tytuły własności służą bowiem jako wiarygodny zastaw pod pożyczki, chętnie wówczas udzielanych przez banki i innych finansistów, na cele inwestycji i rozwoju przedsiębiorstw. W krajach "rozwijających się", systemów takich dotąd brak lub istnieją one w stanie prymitywnym, mimo że martwego kapitału w tych krajach jest często w bród.

Przy ustanawianiu jakiegokolwiek prawa przez ustawodawców, jego projekt powinien być najpierw rozpatrzony pod kątem widzenia jego zgodności z każdym z wyżej wspomnianych praw naturalnego porządku rzeczy, gdyż w wypadku niezgodności byłoby ono niemoralne, a po jego uchwaleniu i wprowadzeniu w życie, byłoby szkodliwe gospodarczo i społecznie. Każde prawo stanowione winno mieć na celu dobro ogółu obywateli, a nie interes poszczególnych osób, lub ich grup (do pierwszej kategorii praw, na przykład, zaliczyć można ustawy o opodatkowaniu obywateli na pokrycie wydatków państwa na wojsko, policję i system wymiaru sprawiedliwości, do drugiej zaś, na przykład, ustawy celne mające za cel "ochronę" jakiejś gałęzi przemysłu przed konkurencją, czy zapewnienie pewnej grupie osób wyłączności w dziedzinie jej działalności gospodarcze na całym lub częściowym obszarze kraju). W przeciwnym wypadku byłoby to prawo moralnie, gospodarczo i społecznie złe i dlatego jego projekt winien zostać odrzucony, aby zapobiec szkodom. (Podobnie i

duchowieństwo mogłoby oceniać prawa stanowione pod kątem widzenia ich moralności, piętnując te, które uznałoby za niemoralne z powodu szkodzenia ludziom poprzez sprowadzanie na nich biedy, bezrobocia i niedoli; i możliwie wpływać na ustawodawców, by nie uchwalali takich praw).

Streszczenie i wnioski: "Polsko-Amerykańska Szkoła Myśli Ekonomicznej" głosi, że:

1) Podstawą dobrze prosperującej gospodarki jest stosowanie się przez obywateli, a zwłaszcza przez władze, do - zgodnie z określeniem przez niżej podpisanego autora - najważniejszego imperatywu ekonomicznego "Nie kradnij!" w szerokim znaczeniu tego imperatywu i do praw naturalnych występujących w ekonomii. Ponieważ ekonomia jest wynikiem sumy ludzkiej działalności zmierzającej do polepszania przez człowieka swego bytu i bezpieczeństwa, to prawa te, pośrednio, są również wynikiem naturalnych i podstawowych cech człowieka, które tą działalnością kierują. Prawa stanowione, które, jeśli nie służą dobru ogółu, lecz tylko poszczególnym osobom lub grupom osób, są w kolizji z powyższym imperatywem.

2) Człowiek jest istotą twórczą, społeczną i naogół racjonalną:

a) Praca i inna ludzka działalność twórcza, które są źródłem bogactwa, są zgodne z twórczą naturą człowieka. Ten kto ogranicza lub w inny sposób przeszkadza ludziom w ich działalności wytwarzania dóbr, pośrednio okrada ich z części ich dóbr, hamuje rozwój gospodarczy, przyczynia się do bezrobocia i ludzkiej niedoli -. jest szkodnikiem gospodarczym.

b) Jako istota społeczna człowiek wymienia dobra z innymi. Ten kto ogranicza lub w inny sposób przeszkadza w tej wymianie, która jest źródłem bogactwa, jest powodem strat dla innych ludzi i szkodzi gospodarce.

c) Człowiek dąży do oszczędzania dostępnych mu środków, ze względu na ich ograniczoność w naturze. Stąd wynika prawo podaży i popytu. Również powodującym cudze straty i szkodnikiem gospodarczym jest ten, kto uniemożliwia lub ogranicza oszczędne gospodarowanie ludziom ich własnością poprzez przymuszanie ich do wchodzenia w konflikt ze wspomnianym prawem, a nawet i do szkodzenia innym.

d) Kradzież w szeroko pojętym rozumieniu tego słowa jest tym bardziej szkodliwa dla ekonomii im powszechniejszym jest zjawiskiem. Odwrotnością kradzieży jest poszanowanie cudzej własności, które im powszechniejsza jest własność i jej poszanowanie, tym bardziej sprzyja to rozwojowi gospodarki. Stąd niezwykle istotne jest ścisłe określenie tego, co jest czyją własnością i formalne zabezpieczenie tej własności urzędowym dokumentem o niepodważalnej ważności.

Żadne prawo nie powinno zostać ustanowione bez uprzedniego zbadania czy nie wchodziłoby ono w konflikt z wyżej opisanymi zasadami i prawami naturalnymi ekonomii (chyba, żeby miało służyć dobru wszystkich obywateli, jak np w przypadku opodatkowania i wydatków na rzecz wojska, policji i systemu wymiaru sprawiedliwości). Gdyby taki konflikt miał mieć miejsce, projekt proponowanego prawa, jako niemoralnego, gospodarczo i społecznie szkodliwego, winien zostać odrzucony.

Również i w gospodarce prawa naturalne mają pierwszeństwo przed prawami stanowionymi przez ludzi.

Jan Michał Małek
Kwiecień 2002

* Przetł. z ang. "Mystery of Capital - Why Capitalism Triumphs in the West and Fails Everywhere Else". Polskie wyd. Fijorr Publishing Chicago - Warszawa, 2002.

Address of the Foundation
3128 Pacific Coast Highway, or P. O. Box 1475
Torrance, California 90505
Fax: 310-544-4423
E-mail: pafere@cox.net